

KORRUPSIYA— JAMIYATNI TURLI YO‘LLAR BILAN ISKANJAGA OLADIGAN DAHSHATLI ILLATDIR..

Imomova Gulrux Norqul qizi

2-darajali yurist Buxoro viloyat Adliya boshqarmasi Kogon tuman Adliya bo'limi

Annotatsiya: *Ushbu maqolada Korrupsiya – bu davlat yoki xususiy sektor vakillarining o‘z mansablarini shaxsiy manfaatlari uchun noqonuniy va axloqiy jihatdan noto‘g‘ri tarzda ishlatishi. U odamlarning huquq va manfaatlariga zarar yetkazadi, iqtisodiy va ijtimoiy tizimlarning barqarorligini buzishdagi ahamiyati yoritiladi.*

Kalit so‘zlar: *Korrupsiya, Poraxo‘rlik, Moliyaviy suiiste‘mol, Lavozim soxtakorligi, Qarindoshlikka asoslangan favoritizm (nepotizm), Mansab vakolatlaridan suiiste‘mol qilish, Moliyaviy firibgarlik.*

Kirish qismi: Korrupsiya — bu poraxo‘rlik, mansab vakolatlaridan shaxsiy manfaat uchun foydalanish, noqonuniy boylik orttirish kabi harakatlar yig‘indisidir. U davlat boshqaruvida, ishbilarmonlik muhitida keng tarqalgan muammo sanaladi. Korrupsiya – bu davlat yoki xususiy sektor vakillarining o‘z mansablarini shaxsiy manfaatlari uchun noqonuniy va axloqiy jihatdan noto‘g‘ri tarzda ishlatishi. U odamlarning huquq va manfaatlariga zarar yetkazadi, iqtisodiy va ijtimoiy tizimlarning barqarorligini buzadi.

Asosiy qism

Korrupsiya (lot. Corruptere — buzmoq, “korroziya” so‘zi ya‘ni “chirish” yoki “zanglash”) terminini odatda mansabdor shaxslar tomonidan unga berilgan mansab vakolatlar va huquqlaridan o‘zlarining shaxsiy manfaatlarini ko‘zlab qonunchilik va axloq qoidalariga zid ravishda foydalanishni anglatadi. Ko‘p xollarda bu atama siyosiy elitadagi byurokratik apparatga qarata ishlatiladi. Korrupsiya ko‘plab davlatlarning jinoyat va ma‘muriy qonunchiligi bilan huquqqa qarshi harakat sifatida targ‘ib qilinadi.

Korrupsiya va uyshgan jinoyatchilikka qarshi kurashish, shuningdek, huquqbuzarliklarning oldini olish masalalarini samarali yechish ustuvor vazifalarimizdan biri bo‘lib qoladi.

Shavkat Mirziyoev

Korrupsiyaning asosiy shakllari

- Poraxo‘rlik — xizmat yoki qarorlar uchun noqonuniy pul yoki sovg‘a qabul qilish.

- Mansab vakolatlaridan suiiste'mol qilish — lavozim va imkoniyatlardan shaxsiy foyda olish.
- Moliyaviy firibgarlik — davlat yoki tashkilot mablag'larini talon-taroj qilish.
- Poraxo'rlik – qaror qabul qiluvchilarga yoki xizmatchilarga pullar, sovg'alar berib, aynan o'sha odamdan nomaqbul xizmat yoki imtiyoz olish.
- Moliyaviy suiiste'mol – davlat mablag'lari yoki korporativ resurslarni o'zboshimchalik bilan foydalanish.
- Lavozim soxtakorligi – mansab vakillarining o'z vakolatlarini kengaytirish yoki noto'g'ri ishlatish.
- Qarindoshlikka asoslangan favoritizm (nepotizm) – o'z yaqinlarini yuqori lavozimlarga joylashtirish yoki qulaylik yaratish.

Qadimgi yunon faylasufi Aristotel aytganki “Har qanday davlat tizimida – qonunlar va boshqa farmoyishlar orqali ishni shunday tashkil qilish kerakki, unda mansabdor shaxslarni noqonuniy yo'l bilan boyishga yo'l qo'ymaslik lozim” degan. Fransuz mutafakkiri Sharl Montesk'e esa bu borada “Asrlar tajribasidan ma'lumki, har qanday hokimiyat vakolatiga ega bo'lgan shaxs, uni suiste'mol qilishga moyil bo'ladi va u ma'lum bir maqsadga erishmaguncha shu yo'nalishda yuradi” degan fikrlarni bildirdi.

Korrupsiyaning zararli ta'siri

- Iqtisodiy o'sish sekinlashadi, investitsiyalar kamayadi.
- Fuqarolarning davlatdan ishonchi yo'qoladi.

- Ijtimoiy adolat buziladi, kambag'allik kuchayadi.
 - Huquq-tartibot tizimi zaiflashadi, qonun ustuvorligi poymol etiladi.
- Korrupsiyaning ijtimoiy-iqtisodiy ta'siri
- Iqtisodga zarar: korrupsiya investitsiyalar uchun xavfli muhit yaratadi, resurslar noto'g'ri taqsimlanadi, davlat byudjeti zarar ko'radi.
 - Adolat buzilishi: muhim xizmatlar (ta'lim, sog'liqni saqlash, sud tizimi) sifati pasayadi, kambag'allik va tengsizlik kuchayadi.
 - Ijtimoiy ishonchning tushishi: fuqarolar davlat organlariga ishonmaydi, huquq-idora organlari samaradorligi pasayadi.
 - Demokratiyaga salbiy ta'sir: korrupsiya saylovlar va siyosiy jarayonlarni manipulyatsiya qilishga olib keladi.
- Korrupsiyaga qarshi kurash usullari
- Qonun hujjatlarining mustahkamlanishi va ularni qat'iy bajarilishi.

- Shaffoflikni oshirish, davlat xaridlari, byudjet jarayonlarini jamoatchilik nazoratida olib borish.
- Fuqarolarni korrupsiya oqibatlari haqida xabardor qilish, ta'lim orqali ongni yuksaltirish.
- Mustaqil anti-korrupsiya organlari faoliyatini kuchaytirish. Hukumat universitetlar, tadqiqot institutlari va xususiy sektor bilan hamkorlik qiladi.
- Qonunlar va siyosatlar: korrupsiyaga qarshi qat'iy yuridik choralar, qat'iy jinoyat javobgarligi joriy qilish.
- Shaffoflikni oshirish: davlat xaridlari, moliyaviy hisobotlar, elektron hukumat tizimlarini jamoatchilik nazoratiga berish.
- Fuqarolik jamiyati va OAV faolligi: ommaviy axborot vositalari va nodavlat tashkilotlarning korrupsiya holatlari haqida ma'lumot berishi va monitoring o'tkazishi.
- Ta'lim va treninglar: korrupsiyaga qarshi madaniyatni shakllantirish, yoshlarni etik qadriyatlar bilan tarbiyalash.
- Maxsus idoralar faoliyati: O'zbekiston kabi davlatlarda anti-korrupsiya agentliklari tashkil etilgan, ular korrupsiyani aniqlash, oldini olish va jazolash bilan shug'ullanadi.

Jahon mamlakatlarida korrupsiyaga qarshi kurashning quyidagi usullari mavjud.

Ichki nazorat — bu usul boshqaruv apparatining o'zida nazoratni kuchaytiruvchi tuzilmalar (har xil ichki inspeksiya va boshqa nazorat organlari tuzish orqali) yaratishni taqazo etadi. Bu tuzilmaning asosiy vazifasi xodimlarning ichki etiket qoidalariga rioya qilishini nazorat qilishdir. Hozirgi kunda bizning yurtimizda ham bir qator huquqni muhofaza qilish organlarida aynan shu vazifani bajaruvchi ichki tuzilmalar yaratilgan.

Tashqi nazorat — bu usulda ijro apparatidan mustaqil tuzilmalarning mustaqilligini oshirish nazarda tutilib, aynan ushbu tuzilmalar orqali korrupsiyaga qarshi samarali kurash olib boriladi. Ya'ni, sud hokimiyatining maksimal darajada mustaqilligiga erishish ommaviy axborot vositalariga ko'proq erkinlik berish va h.k.

Saylov tizimi orqali kurashish — demokratik davlatlarda saylangan vakillarni korrupsiya uchun jazolashning asosiy usullaridan biri keyingi saylovlarda unga ovoz bermaslik hisoblanadi. Korrupsiyaga saylovlar orqali ta'sir o'tkazish eng samarali usul hisoblanadi.

Korrupsiyaga qarshi kurashda yuqori natijalarga erishgan Shvetsiya, Singapur, G'ongkong, Portugaliya kabi davlatlarning tajribasini o'rganish shuni ko'rsatadiki, korrupsiyani yuzaga keltiruvchi omillarni bartaraf etish korrupsiyaga qarshi kurashda muhim o'rin egallaydi.

Bunda Konstitutsiyaviy nazorat organlari, huquq-tartibot organlarining ahamiyati ortadi. Ya'ni, korrupsiyaga olib kelishi mumkin bo'lgan normalarni konstitutsiyaviy

nazorat organi tomonidan konstitutsiyaga zid deb topish, aholining huquqiy savodxonligini oshirish kabi metodlardan unumli foydalanish ushbu davlatlarni korrupsiya darajasi juda past bo'lgan davlatlar qatoriga olib chiqqan.

Korrupsiya – qanday muammolar sirasiga kiradi:

- huquqiy – 64,0 %;
- iqtisodiy – 51,0 %;
- ijtimoiy – 46,3 %;
- axloqiy – 45,8 %:

So'nggi yillarda O'zbekistonda korrupsiyaga qarshi kurash bo'yicha katta ishlar amalga oshirilmoqda. Yangi

qonunlar qabul qilinib, davlat idoralari isloh qilinmoqda. Bu o'zgarishlar iqtisodiyot barqarorligini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. So'nggi yillarda O'zbekiston hukumatining ustuvor yo'nalishlaridan biri korrupsiyani kamaytirish, davlat boshqaruvini takomillashtirishdir. Ochiq ma'lumotlarning oshkora bo'lishi, davlat idoralari va mahalliy hokimiyatlarning faoliyatini jamoatchilik nazoratiga berish kabi islohotlar amalga oshirilmoqda.

Shuningdek, Prezident va Bosh vazir tomonidan korrupsiyaga qarshi kurash bo'yicha maxsus topshiriqlar berilib, natijalar monitoring qilinmoqda.

Xulosa: Korrupsiya jamiyat rivojiga katta to'siq bo'lib, uni kamaytirish uchun kompleks, tizimli choralar ko'rish zarur. Bu yo'lda qonunlar, ochiqlik, oshkoralik va fuqarolar faolligi muhim ahamiyatga ega. O'zbekiston tajribasi shuni ko'rsatadiki, samarali kurashning asosiy omili – davlat va jamiyat hamkorligi hamda qonunning ustuvorligini ta'minlashdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YHATI:

- O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 2 fevraldagi PQ -2752-sonli «Korrupsiyaga qarshi kurashish to'g'risida»gi O'zbekiston Respublikasi Qonunining qoidalarini amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida»gi Qarori

- O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 2 fevraldagi PQ -2752- sonli qarori bilan tasdiqlangan Korrupsiyaga qarshi kurashish bo'yicha Respublika idoralararo komissiyasi tarkibi va Korrupsiyaga qarshi kurashish bo'yicha Respublika idoralararo komissiyasi to'g'risidagi nizom.

- O'zbekiston Respublikasining 2019 yil 15 yanvardagi O'RQ-516- sonli Qonuni tahririda — Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 16.01.2019 y., 03/19/516/2484-son)

- O'zbekiston Respublikasining 2019 yil 18 fevraldagi O'RQ-522- sonli Qonuni tahririda — O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi palatalarining Axborotnomasi, 2019 y., 2-son, 47-modda)

- O'zbekiston Respublikasining 2019 yil 18 fevraldagi O'RQ-522- sonli Qonuni tahririda — O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi palatalarining Axborotnomasi, 2019 й., 2-son, 47-modda)

- O'zbekiston Respublikasining 2019 yil 23 maydagi O'RQ-542- sonli Qonuni tahririda — Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 24.05.2019 y., 03/19/542/3177-son)-

- <https://www.google.com/> 30.11.2025 yil

- <http://yunarmy.ru/> 05.12.2025-yil